

מכללת הרצוג-גוש עציון
ימי עיון בתנ"ך
קייץ תשע"ב

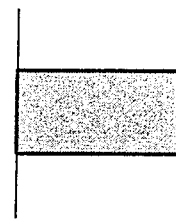
הארון ובדיו

- (יב) וְצִקָּתָהּ לֹא אֲרָבַע טְבַעֲתֵי זָהָב וְנִתְתָּהּ עַל אֲרָבַע פְּעֻמָּתָיו
וְשֵׁתֵי טְבַעֲתֵי עַל צִלְעוֹ הָאֶחָת וְשֵׁתֵי טְבַעֲתֵי עַל צִלְעוֹ הַשְּׁנִיָּת:
(יג) וְעִשִׂיתְּ בְּדֵי עֲצֵי שִׁטִּים וְצִפִּיתְּ אֹתָם זָהָב:
(יד) וְהִבֵּאתְּ אֶת הַבְּדִים בְּטְבַעֲתֵי עַל צִלְעוֹת הָאָרֶן לְשֵׂאת אֶת הָאָרֶן בָּהֶם:
(טו) בְּטְבַעֲתֵי הָאָרֶן יִהְיוּ הַבְּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ:

1. רש"י שמות פרק כה פסוק יב

פעמתי - כתר גומו זויתיה.

ובזויות העליונות סמוך לכפרת היו נתונות, שתיים מכאן ושתיים מכאן, לרוחבו של ארון, והבדים נתונים בהם, וארכו של ארון מפסיק בין הבדים, אמתיים וחצי בין בד לבד, שיהיו שני בני אדם, הנושאים את הארון, מהלכין ביניהם.



2. אבן עזרא שמות (הפירוש הארוך) פרק כה פסוק יב

פעמותיו חפשתי בכל המקרא ולא מצאתי פעם שהוא זויות, רק מלשון רגל, רגלי עני פעמי דלים (ישע"י כ"ו ו), וישם לדרך פעמיו (תהלים פ"ה יד), מה יפו פעמך (שה"ש ז' ב), ורבים ככה. על כן הוצרכתי לפרש, כי רגליים היו לארון, כי דרך בזיון הוא שישב הארון בארץ.

3. רמב"ן שמות פרק כה פסוק יב

רבע פעמותיו - [לאחר ציטוט דברי רש"י] ... כך פירש רש"י, ויפה פירש. אבל לא ידעתי למה אמר שבזויות העליונות סמוך לכפרת היו הטבעות, שהכובד היה יתר מאד, ועוד כי דרך הכבוד הוא שיהיה הארון נישא וגבוה למעלה על כתפות הכהנים. ור"א אמר [לאחר ציטוט דברי אב"ע] ... ואין דבריו נכונים כלל.

אבל אם כדבריו שה'פעם' רגל, יצווה הכתוב, שיהיו הטבעות בזויות התחתונות אשר הארון יושב בהן, ויקרא הצדדים התחתונים רגליים. כי לשון הקודש יתפוש כל הצורות לדמות האדם, ויאמר לכל דבר - לעליונו ראש ולצד התחתון רגל. וזה באמת כך הוא, שבזויות התחתונות היו הטבעות, והארון נישא למעלה, כמו שפירשתי למעלה.

4. שמות ל"ז ה; שמות מ' כ; במדבר ד' ו

5. רש"י שמות פרק כה פסוק יב

ושתי טבעות על צלעו האחת - הן הן הארבע טבעות שבתחלת המקרא, ופירש לך היכן היו, והו"ו זו יתירה היא ופתרונה כמו שתי טבעות, ויש לך לישיבה כן: ושתיים מן הטבעות האלו על צלעו האחת.

6. אבן עזרא שמות (הפירוש הארוך) פרק כה פסוק יב

ועוד, מה טעם לומר ושתי טבעות זהב בתוספת הו"ו, ואילו היו הראשונות היה כתוב שתי טבעות, להודיע שהם ארבע טבעות זהב שהזכיר, כמשפט הלשון. ויש מחכמי דורנו שהבין זה, ואמר כי הבדים היו מושמים בארון בטבעות שהיו על הפעמונים,

וכאשר יצטרכו לשאת את הארון, יוסרו מהטבעות השפלות וישמו בטבעות העליונות, וכן כתוב: ושמו בדיו (במדבר ד' ו). ולפי דעתי, שהבדים, אחר שהושומו בטבעות העליונות, לא הוסרו משם, כי כן כתוב: לא יסורו ממנו (שמות כ"ה טו). ופירוש 'ושמו בדיו' - על הכהנים, שהיו משימים בדי הארון בכתפות הקהתים ... והנה הד' הטבעות השפלים היו ליופי ותפארת כמשפט הארונים.

7. חזקוני שמות כ"ה פסוק יב

ושתי טבעות אחרים גדולים להיות בתים לבדים, ושתי טבעות אלו קבועים בטבעות קטנים, וכשהיו מניחים את הארון, היו הטבעות הגדולים נשפלים עם הבדים ונתלין שם, שלא היה רוצה הקדוש ברוך הוא שימששו [הבדים] הארון כשהיו הבדים בטבעות.

8. תוספות יומא עב עמוד א

ואי לאו דמסתפינא מחברינא, הוה אמינא, דח' טבעות היו בארון, וכן מוכיח הפסוק, דכתיב: ויצקת לו ארבע טבעות זה ונתת על ארבע פעמותיו, דהיינו ארבע קרנותיו כדמתרגמינן זויתיה, והדר כתיב: ושתי טבעות על צלעו האחת ושתי טבעות על צלעו השנית, משמע דארבע טבעות היו על שתי צלעותיו, לבד מאותם ד' שעל ד' פעמותיו, בד' טבעות מהם היו בדים קבועין לא יסורו, ובארבעה מהם שהיו למטה או למעלה מאותן טבעות, היו משימין בדים בשעת סילוק המסעות לשאת את הארון בהם, והיינו הנך דכתב בהו (במדבר ד'): 'ושמו בדיו' ...

ואע"ג דבברייתא דמלאכת המשכן תניא ד' טבעות היו מקבעות בו שתיים בצמונו ושתיים בדרומו שכיון שהיו נותנין הבדים לא היו זזים משם לעולם שנאמר בטבעות הארון וכו' י"ל דלא חשיב אלא אותם ד' טבעות שהבדים קבועין בהן אבל אותם שלא היו הבדים קבועין בהן ולא נעשו אלא לצורך שעת המסעות לא קא חשיב תדע דלא קא חשיב התם טבעות של שלחן ושל מזבח הנחשת והזהב.

9. מלבי"ם שמות פרק כה פסוק יב

והתוס' ביומא (דף ע"ג) דעתם שהיו ארבעה בדים בח' טבעות, ומ"ש ושמו בדיו, היינו בדים שנשא אותו בהם, ומ"ש לא יסורו ממנו, היינו הבדים שהיו קבועים, וזה דחוק מאד שלא נזכר בכתוב שהיו ארבעה בדים, ויותר היה נראה לפ"ז שהיו שמונה טבעות, שתיים על צלעותיו לשום שם הבדים בעת הנסיעה, והיו בשליש העליון כמ"ש בשבת (דף צ"ב) שגמירי דטונא דמדלי אינש על כתפוי תלתא מלעיל ותרי תלתא מלתחת, וארבע על פעמותיו סמוך לרגליו ששם היו הבדים קבועים בעת החניה.

10. העמק דבר שמות כ"ה פסוק יב

ובאמת היה נראה בפשוטו, כמו שכתב האב"ע, שהיו שמונה טבעות, וכ"כ בתוס' יומא דע"ב מזה הדיוק. ובה היה מתיישב רומיא דקראי, דלהלן ל"ז ה' כתיב במעשה בצלאל: ויבא את הבדים בטבעות על צלעות הארון לשאת את הארון, מבואר דבצלאל הביא את הבדים ... והרי בשעת הקמת המשכן כתיב: ויקח ויתן את העדות אל הארון וישם את הבדים על הארון, מבואר דמשה עשה כן. אלא שני מיני בדים ושמונה טבעות, היינו ד' טבעות בשליש העליון למשא וכדאי' בשבת, ואותם הבדים הביא בצלאל, כמבואר בקרא לשאת את הארון, ועוד היו טבעות למעלה ממש, ובהם היו הבדים בולטין כשני דדי אשה שהן גבוהין עשרה טפחים מיהת. ואותן הטבעות שם משה אחר נתינת העדות, זה היה נראה לפי הפשט. אבל סוגיא דעלמא אינו כן. חדא דבברייתא דמלאכת המשכן שהביא הרמב"ן ותוס' מבואר שלא היה אלא ארבע טבעות, ותו, דאי איתא דהוי שני מיני בדים, אינו מובן כלל סוגיא דיומא שם, דרמי ריב"ח: כתיב 'בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו', וכתוב: 'והובא את בדיו בטבעות'! הא כיצד? נתפרקין ואינם נשמטין... אלא פשוט לחז"ל, דלא היה אלא שני בדים וארבע טבעות.

וצריך לומר, דהאי ו"ו יתירא מלמדנו דלשתי תכליות באו הטבעות. חדא למשא וחדא לכבוד ישראל והוויין כאלו הן ארבע טבעות. אבל באמת הן אחד...

11. תלמוד בבלי יומא עב עמוד א

רבי יוסי ברבי חנינא רמי: כתיב + שמות כה + בטבעת הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו וכתוב + שמות כז + והובא את בדיו בטבעת. הא כיצד? מתפרקין ואין נשמטין. תניא נמי הכי: בטבעת הארון יהיו הבדים. יכול לא יהיו זזין ממקומן - תלמוד

לומר והובא את בדיו בטבעת, אי והובא את בדיו יכול יהיו נכנסין ויוצאין - תלמוד לומר בטבעת הארן יהיו הבדים, הא כיצד? מתפרקין ואין נשמטין.

12. רש"י יומא עב עמוד א

כתב לא יסורו - אלמא אין זיין מהן וכתביב (שמות כה) והבאת אלמא הולכים ובאים בתוכן. מתפרקין ואינן נשמטים - בראשיהם היו עבים והכניס ראשן אחד בדוחק בטבעת ובאמצען היו דקין הלכך לא היו נדחקין בטבעות אלא מתפרקין והולכין לכאן ולכאן אבל אינן נשמטין לצאת מהן לפי שהן עבים בראשיהן.

13. העמק דבר שמות כ"ה פסוק יב

ומשני, דמתפרקין ואינן נשמטין, ואם כן היו מונחים בשעת משא בולטין משני הצדדים בשווה, ובשעת עמידה היו זיין את הבדים לחוץ כדי שייראו כשני דדי אשה. והיה הציווי על בצלאל שיביא את הבדים כדי לשאת, פירוש באופן שיהא ראוי לשאת, וכן עשה בצלאל, ומשה רבינו תיקן את הבדים באופן שיהיו נראין כשני דדי אשה. וזהו פירוש 'וישם את הבדים על הארון' - תיקן אותם על מתכונתם. והיינו דכתיב בספר במדבר בשעת מסע 'ושמו בדיו', שהכוהנים תיקנו אחר כך בשעת מסע, שיהיו ראויים לנשיאה.

14. חזקוני במדבר ד' פסוק ו

ושמו בדיו ומה שנאמר לא יסורו ממנו, ארבעה בדים היו שנים קבועים בו ועליהם נאמר לא יסורו ממנו ועל השנים אחרים הוא אומר ושמו את בדיו, ד"א לא היו שם רק שני בדים אך שני חריצים היו בבדים ונותנים הטבעות בחריצים שלא יפול הארון על ההולך ראשון ברדתו ועל ההולך האחרון בעלותו. ד"א ושמו בדיו על כתפות הנושאים.

15. מלבי"ם שמות כ"ה

ויל"פ גם מ"ש בגמ' שם מתפרקין ואינן נשמטים, ר"ל שמתפרקים לפי שעה בעת שהוציא הארון ממקומו לנסיעה, ואינן נשמטים בעת שהארון במקומו שאז נקרא השמטה כיון שאז מסירם מן הקביעות.

16. בית הבחירה למאירי מסכת יומא דף עב עמוד א

דע שראשי הבדים היו גסים מעט עד שלא יצאו מן הטבעות אא"כ בכח אדם אבל אורך הבדים היו דק והיו הולכין ובאין בתוך הטבעות פעמים לצד זה ופעמים לצד זה וכשהיו נוסעים היו משוים אותם שתהא יציאתם מצד זה שווה ליציאתם מצד זה חציה לכאן וחציה לכאן כדי שיהא טורח המשא שווה לכל הנושאים ולא יקל לנושא מצד הארוך ולא יכבד לנושא מצד הקצר והיו מהדקין אותן שלא יתנדנדו בשעת הלוך ועל אותה השואה נאמר והובא את בדיו ובשעת חנייתם היו מפרקין אותו הדוק ומחזירין אותם לישנם ר"ל שהיו מושכין אותן דרך הטבעות להיות רובן יוצא לאחורי הארון ומעוטן לפניו:

17. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף עב עמוד א

מתפרקין ואינן נשמטין. פרש"י שהיו עבין לצד ראשיהם ומכניסין אותן בדוחק ואם הסירן בדוחק לוקה, ובחנם דחק לפרש כן אלא ה"ק מתפרקין יכול אדם להזיז בתוך הארון הנה והנה ובלבד שלא ישימטם לגמרי לחוץ.

18. חזקוני שמות פרק כה פסוק טו

לא יסרו ממנו לפי הפשט אין צורך בבדים אלו להסירם כי אין בהם שום טירוד ודוחק בהם לפי שהם בקדש הקדשים שאין יוצא ונכנס בו רק כה"ג ד' פעמים ביום אחד בשנה, אבל במזבח הנחשת הנתון בחצר שהכל נכנסין ויוצאין בו אם יהיו הטבעות תדיר בו יהיו טרודין ודוחקין הנכנסים והיוצאין לפיכך אין צריך שיהיו שם אלא בשעת המסעות כדכתיב והיו הבדים בטבעות וגו' בשאת אותנו.

19. משך חכמה שמות פרק כה פסוק טו

ונראה על פי מדרש שהארון רומז לכתר תורה שהוא מונח לכל הרוצה ליקח. והנה התלמיד חכם צריך סעד לתומכו שיהא עשיר מטיל מלאי לכיסו וכתודוס איש רומי, ובזה תורתו מתקיימת. וכן אמרו ז"ל גם על הארון ביומא דף עב, ב: כתוב (דברים י, א) "ועשית לך ארון עץ" וכתוב (שמות כה, י) "ועשו ארון עצי שטים", מכאן לתלמיד חכם שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו. ולזה באו הבדים, שלעולם הבדים הם המחזיקים בה, הם הסומכים ידי התלמיד חכם, שהוא הארון לעדות ה' ותורותיו, ומהראוי שיהיו תמיד אוחזים בארון הברית "לא יסורו ממנו". וכמו שהפליגו חז"ל בירושלמי פרק ז' דסוטה (הלכה ד'): לא למד, ולא לימד לא שמר ולא עשה ולא היתה בידו להחזיק (והחזיק, הרי זה בכלל "ברוך") לכן באו הבדים קבועים בו תמיד [ומצאתי באלשיך].

ועל דרך המושכל, הנה נודע שיטת הרמב"ם דצריך להדליק הנרות גם ביום שזהו בכלל הטבת הנרות לדידיה. ושיטתו מושכלת, דכמו שאמרו ז"ל (שבת כב, ב) 'זכי לאורה הוא צריך (אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל)'. ולהראות כי הוא אין צריך להאור, רק שזה חוק דתי הוצרך להדליק גם ביום, כמו שההדלקה ביום אינו להאיר כן ההדלקה בלילה, שלשניהם ענין אחד. כן הארון שהוא נושא את נושאי [סוטה לה, א], ואין הבדים לשאת אותו - שהוא נושא את עצמו, כי הוא משכן כבוד הנושא העולמים. לכן צוה כי הבדים בל יסורו ממנו, להורות כמו שאין ענין להבדים בעת היותו מונח באוהל מועד, ככה בשעה שנושאים אותו על הכתף אין זה ענין הנצרך להכבוד הנשוא כביכול, לכן לא יסורו הבדים ממנו תמיד, כמו שהנרות דולקים תמיד. ודו"ק.

20. ספר החינוך מצוה צו

משרשי המצוה, לפי שהארון משכן התורה והיא כל עיקרנו וכבודנו, ונתחייבנו לנהוג בו כל כבוד וכל הדר בכל יכלתינו, על כן נצטוינו לבל נסיר בדי הארון ממנו, פן נהיה צריכים לצאת עם הארון לשום מקום במהירות, ואולי מתוך הטרדה והחפזון לא נבדוק יפה להיות בדיו חזקים כל הצורך, ושמא חס ושלום יפול ואין זה כבודו. אבל בהיותם בו מוכנים לעולם ולא יסורו ממנו, נעשה אותן חזקות הרבה ולא יארע תקלה בהן. ועוד טעם אחר, שכל כלי המקדש צורתן מחוייבת לרמוז עניינים גדולים עליונים, כדי שיהא האדם נפעל לטובה מתוך מחשבתו בהן, ורצה האל לטובתנו שלא תפסד אותה הצורה אפילו לפי שעה.

21. רד"ק מלכים א פרק ח פסוק ח

וכיון שהביאו הארון לדביר כמו שהיה עם בדיו ולא היה עתיד עוד לנשוא בכתף האריכו הבדים ומשכו' כלפי חוץ...

22. ירמיהו ג' טז-יז

